

Samengesteld door huisartsen regio Zwolle, gynaecologen, urologen, seksuologen van Isala. Becommentarieerd door bekkentfysiotherapeuten, GGD SOA poli, ziekenhuisapothekers, openbaar apothekers in regio Zwolle.

Deze werkafpraak sluit aan op de NHG standaard M87 seksuologie (2015)

WANNEER BESPREKEN?

Urogynaecologische klachten

Zoals: SOA, fluor, jeuk, pijn, mictieproblemen, buikpijn, fertilitateitsproblematiek.

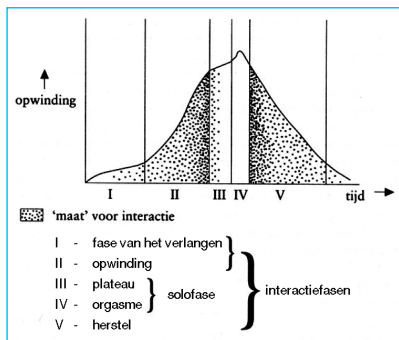
Chronische ziektes

Zoals: carcinomen, diabetes, hart/ vaat/ long ziektes, reuma, depressie etc.

Medicijngebruik

Zie Hulpdocument [Seksuele bijwerkingen](#)

SEKSUELE RESPONSCURVE

- Benoem de verschillende fases.
- Je moet moeite doen om zin te krijgen.
- Fase 1 en 2 zijn zeer belangrijk. Verloop bij de seksen is verschillend. Bij de vrouw zijn vaak meer voorwaarden nodig. Erectie pillen werken niet bij overslaan van deze fases.
- Fase 2 omvat lubricatie en erectie.
- Fase 1 en 2 zijn voorwaarden voor fase 3 en 4. Maar fase 3 en 4 kunnen afwezig zijn.
- De [responscurve](#) staat onder Hulpdocumenten

ANAMNESE

Vragen naar

Herkent u het beloop van de curve? hoe gaat het bij u beide? Wat gaat niet/wel goed? Sinds wanneer? Aanleiding? Situatie afhankelijkheid? Hoe bij masturbatie? Hoe beïnvloedt het de relatie?

4 categorieën van problemen

Manier van vrijen	Relatie
Individuele factoren	Lichamelijke factoren

Manier van vrijen

Hoe vrijen jullie? Hoe is het voorspel? Voldoende lubricatie? Wat is er geprobeerd?

Wie begint meestal?

Individuele factoren

Trauma in de voorgeschiedenis? Depressie?

Angst voor falen? Burn-out, stres? Plaats van seksualiteit in de jeugd? Waarden, normen, mythen?

Relatie

Stimuleer gesprek met partner over problemen.
Samen op spreekuur uitnodigen. Wat is de plaats van seks in de relatie? Zijn er relatie-problemen?

Lichamelijke factoren

Met het ouder worden is dezelfde opwinding mogelijk maar er kan meer stimulatie nodig zijn.
Bekkenbodempdisfunctie kan een rol spelen.
Chronische ziektes hebben ook invloed op seksueel beleven. Medicatie kan invloed hebben.

LICHAMELIJKE FACTOREN BIJ DE MAN**Erectie probleem**

Algemeen vragen naar mate van stijfheid, nachtelijke/ochtend erecties, vorm van penis, duur en frequentie. Bekkenbodemp speelt een rol.

Pijnlijke erectie
Vormafwijking

Phimosis, lichen sclerosus, balanitis.
Morbus Peyronie boven leeftijd van 30 jaar.
Alleen operatief ingrijpen bij klachten.

Ejaculatie probleem

Ejaculatio praecox
(binnen 1 minuut)

Geen gelijktijdig orgasme is niet abnormaal. 90% is geen echte praecox. Uitstellen is te oefenen.

Geen ejaculatie

Retrograad soms, na TUR of blaashalsincisie is dit normaal. Bekkenbodemp speelt een rol.

Pijnlijke ejaculatie

Bij prostatitis, prostaatstenen, overactieve bekkenbodemp.

LICHAMELIJKE FACTOREN BIJ DE VROUW**Penetratie probleem**

Algemeen vragen naar vermijdingsgedrag, probleem bij inbrengen tampon / vinger? Is gemeenschap mogelijk zonder pijn? Voldoende opwinding?

Oppervlakkige dyspareunie

Is vaak lokale vulvodynie Doe de touchtest met een wattenstaafje.

Diepe dyspareunie

Denk aan endometriose, prolaps.

**Lubricatie probleem
Jeuk en/of fluor**

Lubricatie na de menopauze langzamer.
Denk aan lichen sclerosus zonder fluor.
Met fluor denk aan SOA.

Incontinentie

Van urine en/of feces kan seksuele activiteit beïnvloeden.

LICHAMELIJKE ONDERZOEK

Bij de man	Arteriële pulsaties, rectaal toucher van de prostaat, let op hypospadie en vormafwijkingen van de penis, zijn er tekenen van hypogonadisme (vetverdeling, beharing). Hoe is de bekkenbodemspierspanning?
Bij de vrouw	Bij penetratie probleem geen VT en speculum-onderzoek doen, let op fluor, dyspareunie, bekkenbodem overactiviteit. Zie Hulpdocument Bekkenbodemonderzoek .
EGO	Educatief gynaecologisch onderzoek op indicatie.

BEHANDELING/BELEID

Bepaal eerst in welke van de 4 categorieën het probleem zit. En handel daar naar.

Patiënten brieven	Zie www.thuisarts.nl , www.seksualiteit.nl , voorlichting van patiënt is de belangrijkste behandeling. NHG standaard M87.
Oppervlakkige dyspareunie	Adviezen zie Hulpdocument Hygiëneprotocol .
Diepe dyspareunie	Adviseer andere houding, minder diepe penetratie.
Overactieve bekkenbodem	Zie Hulpdocument Ontspanningsoefeningen
Afvallen / bewegen	Gunstig effect op erectie stoornissen.
Medicatie	Overweeg stoppen of verminderen.

VERWIJSBELEID

Gynaecoloog	Via ZorgDomein naar seksuologie poli.
Uroloog	Via ZorgDomein ingang bepalen.
Bekkenfysiotherapeut	Zie link in Hulpdocumenten.
Psycholoog/Seksuoloog	Zie overzicht in Hulpdocumenten.
Gynaecoloog/Seksuoloog	Zie overzicht in Hulpdocumenten.